

ПСИХОЛОГО-ОСВІТНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ І ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 371.7+614.4

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-271-276

**Віталій
ГРИБАН©**
доктор біологічних
наук, професор,
заслужений
працівник народної
освіти України
(Дніпропетровський
державний
університет
внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

**Володимир
МЕЛЬНИКОВ©**
кандидат
біологічних наук,
доцент
(Західно-
Казахстанський
інноваційно-
технологічний
університет,
м. Уральськ,
Республіка
Казахстан)

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ НА ЯКІСТЬ ОСВІТИ

У статті розглянуто питання, що стосуються освіти в умовах пандемії. Зазначено, що перехід на новий формат навчання позначився на якості освітньої підготовки. Виконано оцінку категорій пізнання у двох реальностях, що підтвердило зниження якості освіти. Водночас вказано, що збільшення частки онлайн-навчання – це реалії сучасності. Фактично, в Україні немає інформації, яка дозволила б розробляти комплексні заходи роботи з негативними наслідками пандемії для освіти. Так само немає виваженої оцінки готовності освітньої сфери до переходу на дистанційний формат, зокрема технічного забезпечення навчального процесу та навичок використання нових інструментів цифрової освіти.

Ключові слова: пандемія, якість освіти, категорії пізнання, інформаційні технології, оптимум, песимум.

Постановка проблеми. В Україні пандемія, спричинена коронавірусом COVID-19, призвела до низки проблем у багатьох сферах, зокрема й в освіті. На початку пандемії у зв'язку з карантинном були закриті школи, вузи та інші освітні заклади. Після закриття шкіл, вузів та інших навчальних закладів під час карантину основною проблемою було забезпечити безперервність навчання та створити умови для якісного дистанційного та змішаного навчання.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Треба відмітити, що дослідження в різних аспектах зазначеної проблематики займалися і займаються такі вчені, як Ю. Назаренко, Н. Вівчарик, В. Мельников та ін. [1–3]. У зв'язку з цим набуває особливої актуальності дослідження впливу COVID-19 на ефективність навчального процесу, пізнавальну функцію та на стан аналізаторних систем людини.

Мета статті – з'ясувати як позитивні, так і негативні наслідки впливу пандемії на якість освіти через запровадження дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Освіта є одним із базових прав людини, закріпленим у статті 26 Загальної декларації прав людини, Конституції України та Законі України «Про освіту». Якість та доступність освіти прямо впливають на доходи,

© В. Грибан, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6170-4106>

k_fv@dduvs.in.ua

© В. Мельников, 2023

melnikovvladimir@mail.ru

зайнятість, розвиток, здоров'я та соціалізацію людей.

В Україні пандемія, спричинена коронавірусом COVID-19, призвела до низки проблем у багатьох сферах, зокрема й в освіті. На початку пандемії у зв'язку з карантинном були закриті школи, вузи та інші освітні заклади. Після закриття шкіл, вузів та інших навчальних закладів під час карантину основною проблемою було забезпечити безперервність навчання та створити умови для якісного дистанційного та змішаного навчання. Освітняні зіткнулися з багатьма викликами, але спільними зусиллями державної влади, органів місцевого самоврядування, педагогів і науковців вдалося подолати труднощі, забезпечити стабільне функціонування системи освіти та її безперервний розвиток [1]. Цьому сприяла Глобальна зустріч 2021 року, яка проходила в прямому ефірі, де брали участь міністри освіти, вищі посадові особи установ ООН, представники міжнародних та регіональних освітянських організацій, медичної науки, педагогічної професії, студентів, громадських організацій, приватного сектора.

Треба зауважити, що звичні технології, методики, що використовувалися під час навчання офлайн, в нових умовах стали менш затребувані, а новими технологіями під час дистанційного навчання, на думку науковців [2;3], нинішнє покоління вчителів і викладачів у масі своїй поки що не повною мірою володіє. Однак це лише один бік проблеми. Інша ж проблема полягає в тому, який рівень освітньої підготовки забезпечить онлайн-навчання. На початку пандемії понад 90 % шкіл України не приймали учнів, діти навчалися дома, а в по-дальшому всі навчальні заклади в Україні перейшли на дистанційне навчання. Через кілька місяців в Україні було запроваджено «адаптивний карантин», який передбачав поділ України на зони епідеміологічної безпеки: «зелену», «жовту», «помаранчеву» та «червону». Відповідно до цього заклади загальної середньої освіти постійно переходили з дистанційного на змішане навчання та навпаки, проте заклади вищої освіти переважно залишалися на дистанційному навчанні. Перехід на дистанційне навчання у зв'язку з пандемією спричинив погіршення якості освіти, а також загострення низки освітніх нерівностей.

Оскільки навчальний процес розпочався в незвичних умовах з наявністю значної кількості проблем щодо його організації та проведення, рішеннями Уряду України, а також рекомендаціями Міністерства освіти і науки (МОН) та Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) було у відносно короткий термін значно поліпшено організацію онлайн-навчання. При цьому також використовувався міжнародний досвід щодо організації дистанційного навчання, дослідження іноземної та вітчизняної науки [3].

Незважаючи на те що навчальний процес в Україні в умовах пандемії здійснювався вже третій навчальний рік, в українській освіті все ще наявність неготовності до різкого переходу на дистанційне навчання: брак матеріально-технічної бази, практичний брак навичок роботи в такому форматі на момент переходу у педагогічного складу, а також брак відповідних методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу. Міжнародні експертні організації розробили за цей час достатньо рекомендацій щодо організації дистанційного навчання, для збереження якості освіти та здоров'я учнівства, студентства та освітян, зокрема значне місце було відведено підтримці психологічного здоров'я. У рекомендаціях від ЮНЕСКО у першому пункті йдеться про перевірку готовності шкіл до переходу на дистанційний формат: забезпеченість гаджетами, інтернетом із якісним з'єднанням, розвинені цифрові навички в освітян та студентів [4].

Проте у зв'язку з подовженням пандемії з періодичними локдаунами все ще не виконано такої оцінки готовності окремих українських закладів освіти, педагогічного складу та учнівства і студентства до роботи в умовах дистанційного або змішаного навчання, зокрема рівня цифрової грамотності й забезпеченості учасників освітнього процесу гаджетами та якісним інтернетом особливо у сільських школах. Так само, як відмічають експерти, незважаючи на потребу, досі не відбулося загального дослідження рівня знань учнів та студентів і втрат (прогалин) у знаннях і навичках через пандемічні умови навчання.

Не менш важливим є надання підтримки вчительському колективу і батькам в освоєнні нових для них цифрових інструментів через тренінги чи окремі зустрічі.

Окрім забезпечення технічними засобами для віддаленого навчання, важливим є й оволодіння навичками користування цими засобами – цифрова грамотність залучених до освітнього процесу. Наприклад, Європейська комісія схвалила План дій щодо цифрової освіти на 2021–2027 роки [5]. У ньому акцентують на двох важливих напрямках роботи:

– сприяння розвитку ефективної системи цифрової освіти (інфраструктура, зв'язок, технічні засоби, розвиток компетенцій викладацтва й учительства, високоякісний навчальний контент);

– поліпшення цифрових навичок (базові цифрові навички з раннього віку, боротьба з дезінформацією, забезпечення рівного доступу жінок та дівчат до цифрового навчання та інше).

Прийняття такого плану дій дуже не вистачає й Україні.

За умов термінового переходу на дистанційне навчання та пов'язаних із цим недоліків у поспіхом створених умовах для освітян_ логічно очікувати спад у результатах освіти. Міжнародні дослідження зафіксували втрати знань учнівства від закриття шкіл під час пандемії COVID-19 у європейських країнах із вищим за український економічним рівнем розвитку [6]. Наприклад, освіта Нідерландів втратили 20 % очікуваного прогресу в навчанні через закриття шкіл, хоча мали чи не найкращі можливості для дистанційного навчання. За даними аналітиків Світового банку, які узагальнили дані 157 країн, реальні втрати навчального часу оцінюються від 0,3 до 0,9 року шкільного навчання (залежно від тривалості жорстких обмежень і закриття шкіл). На жаль, в Україні таку інформацію не збирають, не досліджують, а отже, немає підґрунтя для ухвалення рішень щодо поліпшення ситуації і компенсації прогалин учнівства та студентства. Фактично, в Україні немає інформації, яка дозволила б розробляти комплексні заходи роботи з негативними наслідками пандемії для освіти. Так само немає вираженої оцінки готовності освітньої сфери до переходу на дистанційний формат – зокрема технічного забезпечення навчального процесу та навичок використання нових інструментів цифрової освіти. МОН стверджує, що втрати несуттєві, й оцінює як незначне падіння якості освіти. За окремими даними дослідження 5 областей України, 50 % опитаних учителів шкіл і 70 % батьків вважають, що перехід на дистанційну чи змішану форми навчання вплинув на погіршення навчальних результатів [7; 8, с. 37].

Отже, аналіз власних помилок, окремих негараздів щодо організації, проведення навчання та контролю за навчальним процесом в школах та вищих навчальних закладах освіти України, вивчення міжнародного позитивного досвіду стосовно дій в умовах пандемії та критичний підхід до його впровадження надасть змогу школі України налагодити якісний навчальний процес. А для цього потрібно сумлінно працювати, зважаючи на власні сили і досвід, аналізувати наслідки роботи та виправляти допущені помилки.

Нами проаналізовано результати освітньої підготовки студентів закладу вищої освіти в період до пандемії та в умовах її (рис. 1, 2), а також ступінь приросту значень категорій пізнання в різні періоди навчання (рис. 3). При цьому було порівняно динаміку зміни значення категорій пізнання (за Блумом). Як відомо, виокремлюють шість категорій: знання, сприйняття, застосування, аналіз, синтез та оцінка.

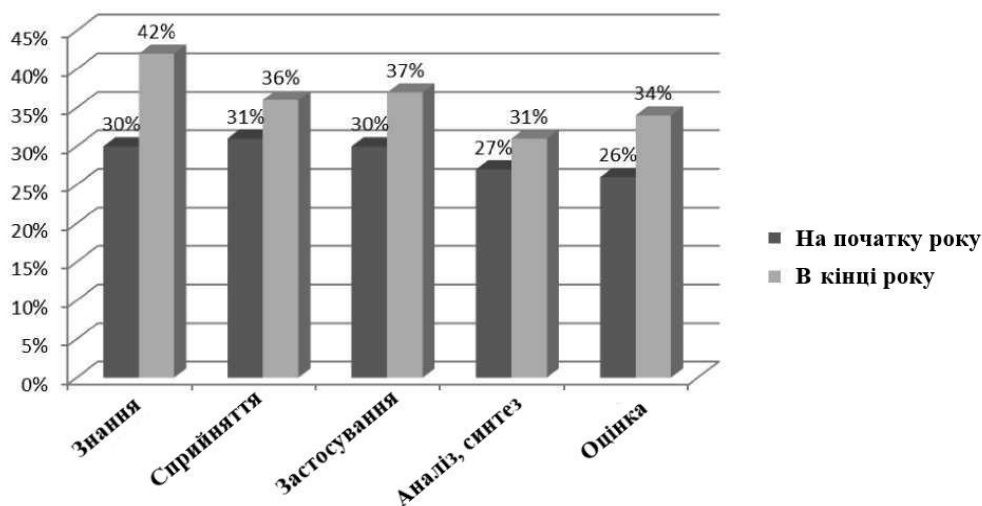

Рис. 1 Динаміка зміни категорій пізнання студентів у 2018–2019 навчальному році

Ці категорії пізнання були визначені у студентів на початку та наприкінці 2018-2019 і 2020-2021 навчальних років відповідно та в різні періоди навчання. Треба зазначити, що це були ті самі студенти.

Наведені результати свідчать, що динаміка зміни категорій пізнання у 2018–2019 році була більш значущою, ніж у 2020–2021 роках.

Так за категорією «знання» ця різниця є найбільш значущою і становить 8 %. Найменша відмінність відзначається за категоріями «сприйняття» та «аналіз, синтез». Ця різниця була в межах 3 %.

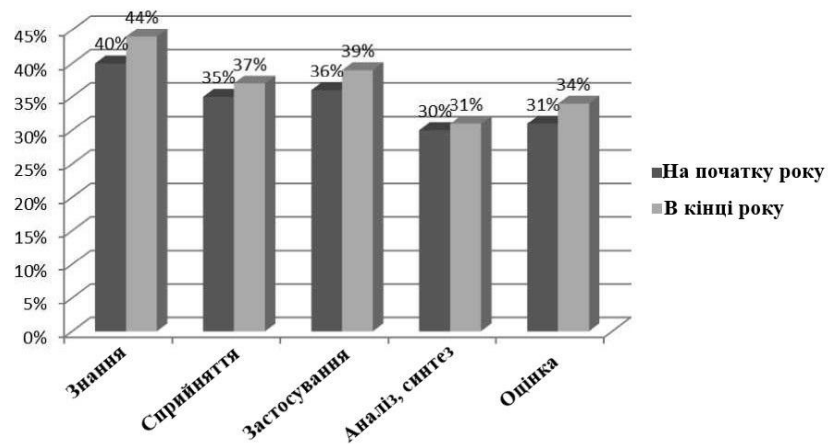

Рис. 2 Динаміка зміни категорій пізнання студентів у 2020–2021 навчальному році

Звісно, зниження динаміки зміни категорій пізнання в період пандемії можна пояснити витратами та недоліками в практичному застосуванні інформаційних технологій. Однак не можна заперечувати й того факту, що й традиційні методи навчання мають свої переваги. У цих умовах дуже важливо «не рубати з плеча».

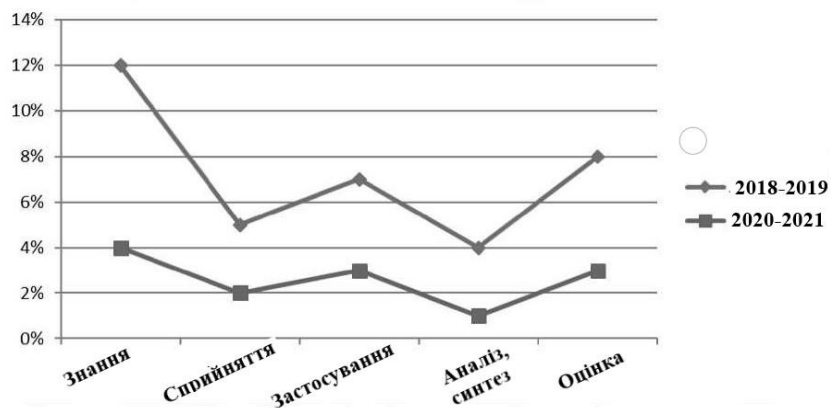

Рис. 3 Ступінь приросту значень категорій пізнання в різні періоди навчання

Необхідно пам'ятати про закон, виведений відомим фізіологом М. Введенським: «Оптимум і песимум сили і частоти подразнення», який необхідно екстраполювати на систему освіти, поєднуючи традиційні методи та нові інформаційно-комунікаційні технології навчання» [9]. Саме такий підхід забезпечить сталий розвиток системи освіти і, як наслідок, забезпечить підвищення її якості.

Отже, пандемія сприяла розвитку освітньої галузі, зокрема дистанційне навчання мотивувало педагогів удосконалювати свої професійні навички, ефективно впроваджувати у навчальний процес метод тестування, а керівники навчальних закладів набули досвід створення безпечних санітарно-гігієнічних умов у навчальному процесі.

Висновки. На підставі викладеного пропонуємо здійснити такі заходи:

- 1) забезпечити компенсацію можливих втрат у навчальних результатах через пандемію, а на сьогодні і через військові дії та визначити шукачів середньої та вищої освіти, які найбільше потребують додаткових дій та допомоги для закриття прогалів у навчанні;
- 2) створити фонд компенсації втрат у навчанні через пандемію та військові дії для шукачів, які цього потребують, зокрема фінансувати додаткові заняття для них;

3) розширити національну електронну освітню платформу, зробити її основним майданчиком інструментів для дистанційного та змішаного навчання, яким можуть користуватися всі учасники освітнього процесу (міста і села);

4) надати увагу науковим та методичним дослідженням з проблем дистанційного та змішаного навчання в нетрадиційних умовах;

5) створити та здійснити підбір необхідної навчальної літератури, яку можна використовувати під час дистанційного та змішаного навчання: електронних підручників, посібників, а також навчальних додатків.

Список використаних джерел

1. Назаренко Ю. Освіта і пандемія COVID-19. URL: <https://um.co.ua/12/12-6/12-6224.html>.
2. Вівчарик Н. Як пандемія змінює освітній процес? Чи готові ми до цього? URL: <https://cutt.ly/gN7wycX>.
3. Інтерв'ю Голови Державної служби якості освіти України Руслана Гурака Інформаційному агентству «Главком» (11.03.2021). URL : <https://sqe.gov.ua/interview-ruslan-gurak-rik-dystancijnoho-navchannia-glavkom/>.
4. Donnelly R., Patrinos H. A., Gresham J. The Impact of COVID-19 on Education – Recommendations and Opportunities for Ukraine (03.04.2021). URL : <https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2021/04/02/the-impact-of-covid-19-on-education-recommendations-and-opportunities-for-ukraine>.
5. ДСЯО. Аналітична довідка щодо організації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році. URL : https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/28.05.2020_Analitichna_dovidka-Diagrami-Rekomendacii_opituvannya_DISTANCIYNE-shkola.pdf.pdf.
6. The impact of covid-19 on higher education around the world. URL : https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau_covid-19_regional_perspectives_on_the_impact_of_covid-19_on_he_july_2020_.pdf.
7. ДСЯО. Аналітична довідка щодо тенденцій організації дистанційного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти в умовах карантину у 2020/2021 навчальному році. URL : https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/ANALITICHNA_DOVIDKA_Opituvannya_FPO_ZVO_DSYAO_05.2021.pdf.
8. Шандра О. А., Община Н. В. Нормальна фізіологія. Вибрані лекції : навч. посібник ; за ред. О. А. Шандри. Одеса : Одес. держ. мед. ун-т, 2005. 322 с.

Надійшла до редакції 06.09.2023

References

1. Nazarenko, Yu. Osvita i pandemiya COVID-19 [Education and the COVID-19 pandemic]. URL : <https://um.co.ua/12/12-6/12-6224.html>. [in Ukr.].
2. Vivcharyk, N. Yak pandemiya zminyuye osvitniy protses? Chy hotovi my do ts'oho? [How does the pandemic change the educational process? Are we ready for this?] URL: <https://cutt.ly/gN7wycX>. [in Ukr.].
3. Interv"yu Holovy Derzhavnoyi sluzhby yakosti osvity Ukrayiny Ruslana Huraka Informatsiynomu ahent-stvu «Hlavkom» [Interview of the Head of the State Education Quality Service of Ukraine, Ruslan Gurak, to the Glavkom Information Agency] (11.03.2021). URL : <https://sqe.gov.ua/interview-ruslan-gurak-rik-dystancijnoho-navchannia-glavkom/>. [in Ukr.].
4. Donnelly, R., Patrinos, H. A., Gresham, J. The Impact of COVID-19 on Education – Recommendations and Opportunities for Ukraine (03.04.2021). URL : <https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2021/04/02/the-impact-of-covid-19-on-education-recommendations-and-opportunities-for-ukraine>.
5. DSYAO. Analitichna dovidka shchodo orhanizatsiyi dystantsiynoho navchannya u zakladakh zahal'noyi seredn'oyi osvity u 2020/2021 navchal'nomu rotsi [SEQS. Analytical reference on the organization of distance learning in institutions of general secondary education in the 2020/2021 academic year]. URL : https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/28.05.2020_Analitichna_dovidka-Diagrami-Rekomendacii_opituvannya_DISTANCIYNE-shkola.pdf.pdf. [in Ukr.].
6. The impact of covid-19 on higher education around the world. URL : https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau_covid-19_regional_perspectives_on_the_impact_of_covid-19_on_he_july_2020_.pdf [in Ukr.].
7. DSYAO. Analitichna dovidka shchodo tendentsiy orhanizatsiyi dystantsiynoho navchannya u zakladakh fakhovoyi peredvyshchoyi ta vyshchoyi osvity v umovakh karantynu u 2020/2021 navchal'nomu rotsi [SEQS. Analytical report on the trends in the organization of distance learning in institutions of professional pre-higher and higher education in quarantine conditions in the 2020/2021 academic year]. URL : https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/ANALITICHNA_DOVIDKA_Opituvannya_FPO_ZVO_DSYAO_05.2021.pdf. [in Ukr.].
8. Shandra, O. A., Obschchina, N. V. (2005) Normal'na fiziolohiya. Vybrani lektsiyi [Normal physiology. Selected lectures] : navch. posibnyk ; za red. O. A. Shandry. Odessa : Odes. derzh. med. un-t, 322 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Vitaliy Hryban, Volodymyr Melnikov. Consequences of pandemic impact on education quality. The article discusses issues related to education in the context of a pandemic. It has been noted that the transition to a new training format affected the quality of educational training. The assessment of

the categories of knowledge in two realities was carried out, which confirmed the decrease in the quality of education. At the same time, it is indicated that the increase in the share of online education is a reality of modern times.

On the other hand, the pandemic contributed to the development of the educational sector, in particular, distance learning motivated teachers to improve their professional skills, effectively introduce the testing method into the educational process, and the heads of educational institutions gained experience in creating safe sanitary and hygienic conditions in the educational process. In fact, there is no information in Ukraine that would allow for the development of comprehensive measures to deal with the negative consequences of the pandemic for education. Likewise, there is no balanced assessment of the educational sphere's readiness for the transition to a distance format, in particular the technical support of the educational process and the skills of using new digital education tools.

Based on the analysis, the authors proposed the following: 1) to provide compensation for possible losses in educational results due to the pandemic, and currently also due to military actions, and to identify those seeking secondary and higher education who are most in need of additional actions and assistance to close the gaps in education; 2) to create a fund to compensate for losses in education due to the pandemic and military actions for seekers who need it, in particular to finance additional classes for them; 3) to expand the national electronic educational platform, make it the main platform for distance and mixed learning tools that can be used by all participants in the educational process (cities and villages); 4) to pay attention to scientific and methodical research on the problems of distance and mixed learning in non-traditional conditions; 5) to carry out a selection of the necessary educational literature that can be used during distance and mixed learning: electronic textbooks, manuals, as well as educational applications.

Keywords: *pandemic, quality of education, categories of knowledge, information technologies, optimum, pessimum.*

УДК 799.313

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-276-283

Юрій ВОЛКОВ©

викладач

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ: СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТА МОЖЛИВОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Стаття присвячена вивченню інноваційних технологій, які використовуються в системі вогневої підготовки поліцейських. Розглянуто сучасні аспекти та можливості, які ці технології пропонують поліцейським у поліпшенні їх навичок, безпеки та ефективності в роботі.

Детально розглянуто такі аспекти, як використання інтерактивних мультимедійних тирів та віртуальної реальності, інтерактивних тренажерів та комп'ютерних програм, систем штучного інтелекту, біометричних систем, а також систем віддаленого навчання та онлайн-курсів. Акцентовано на важливості розробки спеціалізованих пристроїв та екіпування для поліцейських.

Ця стаття має на меті ознайомити читачів з новітніми розробками та технологіями, що допомагають поліцейським у підвищенні їх професійної підготовки та ефективності під час виконання службових обов'язків.

Ключові слова: *інноваційні технології, вогнева підготовка, поліцейські, інтерактивні мультимедійні тир, віртуальна реальність.*

Постановка проблеми. Вогнева підготовка поліцейських є невід'ємною складовою сучасної правоохоронної системи, але для ефективного протистояння злочинності потрібно постійно підвищувати якість тренувань та навчання. Завдяки стрімкому розвитку інноваційних технологій сьогодні у поліції відкриваються нові можливості для поліпшення вогневої підготовки та підвищення професійних навичок поліцейських.

Застосовувати і використовувати зброю доводиться в досить різних умовах: в населених пунктах, на транспорті, в полі, в лісі, а в деяких випадках і в багатолюдних

© Ю. Волков, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3129-8623>

volk63@gmail.com